

Motion till riksdagen 2020/21:448

av **Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)**

Vissa kulturpolitiska frågor

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag på en bred satsning för att tillgängliggöra kultur för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en statlig utredning för att genomlysna musiklivets villkor på alla nivåer från statliga subventioner, turnéstruktur och myndigheters samverkan till exportfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Den centrala frågan för Vänsterpartiet är hur vi ska kunna skapa ett kulturliv för alla och inte bara för några få. Vi vill möjliggöra för människor i hela landet att vara både deltagare och åskådare genom att öka tillgängligheten till kulturen. Därför måste vi ha goda villkor för både yrkesverksamma konstnärer och ideella kulturutövare i hela landet. Det handlar t.ex. om ateljéstöd, mötesplatser, arrangörstöd och stärkt finansiering till institutioner på alla nivåer. Vidare måste även kulturarbetare få en grundtrygghet vid föräldraledighet, sjukdom, ålderdom eller arbetslöshet.

Kulturen ska vara fri och frispråkig. I dag händer det att kultur tystas och läggs tillrätta, ibland med goda föresatser, ibland med klassförakt, sexism, hat eller rasism som grund. Vänsterpartiet är konsekventa försvarare av konstnärlig frihet och yttrandefrihet. I dag angrips yttrandefriheten och det fria kulturlivet av extremhögern. Deras kulturkamp syftar till att tysta obekväma åsikter och föra oss tillbaka till en tid då kritik mot makten betraktades som illojalitet mot nationen. Vänsterpartiet anser att det är en ytterst viktig princip att politiker inte ska styra det konstnärliga innehållet. Konsten får aldrig reduceras till enbart sådant som är lättillgängligt, politiskt korrekt eller ämnat att underhålla för stunden.

3 Kulturens ekonomi

För Vänsterpartiet är det en central demokratifråga att våra civilsamhällsorganisationer har goda villkor för att verka. Genom att engagera människor i allt ifrån idrott, miljöfrågor och stödverksamheter för olika grupper bidrar ideella organisationer och föreningar till samhällsnyttan. Genom att erbjuda fritidssysselsättning och tillgång till kultur och natur ger man människor i hela landet möjligheter till ett rikare liv. Civilsamhällsorganisationerna bidrar också till att stärka demokratin, dels i sin roll som röstbärare så att en mångfald av idéer och uppfattningar synliggörs och intressen och uppfattningar hos olika grupper i befolkningen företräds i offentligheten, dels som forum för demokratiträning i praktiken.

Kommunerna är stora bidragsgivare till de lokala föreningarna och har en viktig roll att spela för att gräsrotsnivåerna ska få blomstra. Vänsterpartiet vill lyfta att även den nationella nivån i organisationerna är nödvändig för att stärka den lokala nivån. Den insikten leder till att vi de senaste åren uppmärksammat behovet av ökade statliga bidrag. Den nationella nivån är bl.a. viktig för att bistå med stöd för utveckling, administration och opinionsbildning. På lokal nivå bedrivs nästan all verksamhet på ideell basis och då behövs det nationella stödet.

Bidragen till civilsamhällsorganisationerna har i många fall inte följt inflationen eller löneutvecklingen och som en effekt av detta behöver många göra nedskärningar och över tid ha färre i sin personalstyrka och mindre verksamhet. Vänsterpartiet vill se en höjning av dessa anslag, delvis för att justera de många åren av utebliven höjning och delvis för att också anpassas efter nya förutsättningar. Våren 2020 har inneburit ett högre tryck på organisationernas verksamhet i och med krisen runt covid-19. Det har varit tydligt bland t.ex. friluftorganisationerna.

Vänsterpartiet har tidigare föreslagit bidragshöjningar till föreningslivet och kommer fortsätta trycka på för trygga ekonomiska villkor.

Det har under de senaste åren pågått många olika utredningar som berör villkoren för bidragsgivning till civilsamhället. Bland annat har en utredning om bidragen via arvsfonden släppts, en om demokrativillkoret i bidragsgivning och en utredning om bidragsvillkoren för bidrag till trossamfunden. Dessa utredningar berör svårigheten att samtidigt som civilsamhället ska vara fritt från inflytande måste villkoren för bidragen garantera att inte odemokratiska organisationer får tillgång till dem. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att utgångspunkten för bidragsgivningen är att civilsamhället får agera fritt och demokratiskt. Bidragen är till för att stödja organisationerna och inte till för att vara en ytterligare börda. Därför bör blanketter, rapporteringskrav och ekonomiska redovisningar vara utformade utifrån det ideella föreningslivets förutsättningar.

Under de senaste åren har ifrågasättandet av civilsamhället ökat. Vi ser bl.a. en minskad tillit från bidragsgivande myndigheter. Det sker genom att olika organisationer med religiös bakgrund misstänkliggörs och stöd till ungdomsorganisationer dras in utan förvarning så hela organisationer från en dag till en annan tappar sin finansiering. Vissa nationella musikorganisationer får inte längre fördela bidrag till sina lokalföreningar. Organisationsstrukturer som sett likadana ut i årtionden och som är kopior av gamla organisationer, såsom fackrörelsen och de politiska partierna, stämplas som odemokratiska. Trots att organisationens medlemmar beslutat om hur organisationen ska fungera kräver nu myndigheter, i motsättning till de röstande medlemmarnas vilja, att hela strukturen ska göras om för att bidragen fortsättningsvis ska kunna betalas ut. Detta sätter organisationer i en omöjlig sits då bidraget i många fall är så gott som hela verk-

samhetens inkomst. Vänsterpartiet menar att civilsamhället måste värnas och att bidragen ska vara till för att hjälpa organisationerna, inte diktera hur organisationernas verksamhet ska se ut och genomföras. Vi är starkt kritiska till utvecklingen och anser att regeringen bör agera snabbt genom att lägga fram en proposition till riksdagen för att säkra föreningslivets självständighet och värna organisationsfriheten.

4 En tillgänglig kultur

De kulturpolitiska målen anger att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Med det menas bl.a. att klasstillhörighet, kön, funktionsvariation, etnisk och religiös bakgrund, bostadsort, sexuell läggning eller könsuttryck inte ska vara ett hinder för delaktighet i kulturlivet.

Kulturpolitikens uppgift är att ge riktlinjer som säkrar att samhällets kulturstöd främjar allas delaktighet i det kulturella livet. Det innebär bl.a. att alla ska ha lika möjligheter till utbildning, arbete, karriär, anslag och stipendier inom varje konstområde. Att kultur ska vara tillgänglig för alla kan ses som en självklarhet men så är inte fallet i dag.

Ett vanligt problem är att kulturverksamhet bedrivs i lokaler som inte är tillgängliga; det gäller såväl privata aktörer som offentliga institutioner. Andra problem som lyfts är bristen på tecken- och syntolkning, att inte tillräcklig information finns innan arrangemang angående tillgängligheten och att det när assistanstimmarna minskar är svårt att kunna prioritera kulturliv. De problem som personer med funktionsnedsättning kan stöta på när de vill delta i kulturlivet kan i vissa fall bero på brist på kunskap hos arrangörer. Många gånger är det ideellt engagemang som möjliggör en föreställning eller utställning. Andra gånger är det de ekonomiska resurserna som saknas. De kulturstöd som idag delas ut måste vara tillräckliga för att olika aktörer ska ha möjlighet att tillgängliggöra sin verksamhet. I dag är många stöd för små och har inte räknats upp över tid, så snarare än att satsa på ökad tillgänglighet behöver aktörerna göra nedskärningar för att kunna fortsätta sin nuvarande verksamhet. För att kulturlivets aktörer ska ha möjlighet att bredda sin publik måste det offentliga stötta upp arbetet, speciellt i kölvattnet av coronakrisen då redan utsatta aktörer är i ett ännu tuffare läge. Vi ser att instanserna på nationell, regional och kommunal nivå behöver vara tydliga med att arrangemang som får offentligt stöd också ska vara tillgänglighetsanpassade och erbjuda stöd för att så ska ske. Det kan vara i form av checklistor, ekonomiskt stöd eller kunskapsstöd.

Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag på en bred satsning för att tillgängliggöra kultur för personer med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Kulturskolan

Kulturskolan är landets största barn- och ungdomskulturverksamhet och spelar en viktig roll för barns och ungas möjlighet att själva utöva kultur. Barn som ges möjlighet att utöva kultur får ökat självförtroende, stärker sin problemlösande förmåga och blir bättre på socialt samspel. Drama, dans, bildkonst, film, musik och andra kulturyttringar är viktiga för att stärka barns möjligheter att uttrycka sig med mer än språket.

Kulturskolan har också bidragit till att många musiker och artister har fått en grundläggande utbildning som i vissa fall lett till att svensk musik och kultur kunnat spridas över världen och att svenska musiker kommer från alla landets delar och inte bara storstäderna.

Det viktigaste argumentet för kulturskolan är det mervärde som skapas i människors liv när kultur och kulturskapande blir en naturlig del av tillvaron. Målsättningen måste vara att alla barn ska få möjlighet att pröva på olika kulturyttringar. För att uppnå detta behöver kulturskolan göras tillgänglig för alla, vilket bl.a. innebär att alla barn oavsett vilken kommun de bor i ska ha tillgång till en kulturskola. Enligt Kulturskolerådets rapport Framtidens möjligheter för kulturskolan (2018) är det bara ett fåtal små kommuner med färre än 10 000 invånare som i dag saknar musik- eller kulturskola. Det är också i de små kommunerna som kulturskolan står under ett nedläggningshot inom de närmsta fyra åren. Även bland de som oroar sig för resurstilldelningen är de små kommunerna överrepresenterade. Detta behöver åtgärdas; barn ska inte bli straffade för var de bor.

Många kulturskoleverksamheter vittnar om att man redan innan 2020 var hårt ansatta och nu står man inför ännu tydligare nedskärnings- och nedläggningshot i spåren efter coronakrisen. När kommunerna måste prioritera verksamheter går kulturskolan ofta bort till förmån för andra viktiga verksamheter.

Under förra mandatperioden beslutades om en ny nationell kulturskolepolitik med ett kulturskolecentrum, nya utbildningar för kulturskolepedagoger och stöd kring statistik och kunskapsspridning. Tillsammans med de 100 miljoner kronor som Vänsterpartiet och regeringen anslog har kulturskolornas roll för barns utveckling lyfts. Vi i Vänsterpartiet vill fortsätta den satsningen och lägger därför förslag i vår budgetmotion för 2021 (2020/21:3170) om att finansiera en avgiftsfri kulturskola i hela landet. Det motsvarar hälften av de intäkter landets kulturskolor får från avgifter. Den andra halvan får de kommuner som vill ansöka om bidraget skjuta till.

6 Musiklivet

Varje generation har utifrån de musiktraditioner som funnits fått erövra sitt eget utrymme och sin egen musik. Det finns i dag ett brett spektrum av musikgenrer, en musikalisk mångfald som vi har anledning att vara stolta över. Men dessa genrer och stilar lever under mycket olika ekonomiska villkor. En alltför snålt tilltagen ekonomi gör också att kvaliteten sjunker eftersom många verksamheter slåss om samma pengar.

Det är politikens ansvar att musiken i landet får förutsättningar att utvecklas och expandera. Musik är, tillsammans med film, den konstform som ungdomar från alla samhällsklasser kommer mest i kontakt med, både som mottagare och som utövare. 600 000 personer i landet sjunger i kör. Ungdomar repar och spelar i band i tusentals källare och tillfälliga lokaler. Musik- eller kulturskolor finns i nästan alla kommuner. Lokala orkestrar, körer och musikhus, regionala och nationella institutioner utgör stommen i det samhälleligt stödda musiklivet. Samtidigt står det fria musiklivet, professionella grupper, musiker och sångare, för en mycket stor del av musikutbudet. Många väljer att frilansa av konstnärliga skäl. Deras konstnärliga frihet är av vital betydelse för musikens utveckling. Förutsättningarna för svenskt musikliv har dock förändrats mycket de senaste åren bl.a. beroende på digitaliseringen och globaliseringen.

Föreningen Svensk live pekade 2017 i sin rapport Maktens musik på snedfördelningen av offentliga bidrag mellan olika musikstilar. Till exempel gick mindre än en tiondel av Kulturrådets verksamhetsbidrag till aktörer inom pop- och rockgenren medan jazzen fick en tredjedel av hela stödet. Av arrangörsstödet fick poparrangörer 3 100 000 kronor att dela på, vilket motsvarar ungefär hälften av det som gick till arrangörer för klassisk musik eller folkmusik – och inte ens en tredjedel av det landets jazzarrangörer fick. Svensk live menar att detta inte bara kan förklaras med vilka som söker bidrag utan att det också verkar finnas andra strukturer som gör att pop- och rockgenren blir nekade bidrag. Delvis går det att se att det finns en uppfattning att musik inom pop- och rockgenren ses som kommersiell och därför får klara sig själv utan stöd. Det resonemanget ser inte den enorma flora av musiker som hela vägen från amatörnivå till professionell nivå ägnar sig åt och utövar musik inom genren. Att denna snedfördelning finns innebär också att de kulturpolitiska målen om att främja kulturens alla delar faktiskt inte uppfylls. Vänsterpartiet menar att denna utveckling är problematisk och mer måste göras för att hålla scenen för pop- och rockmusik levande i Sverige.

Regeringen bör tillsätta en statlig utredning för att genomlysna musiklivets villkor på alla nivåer, från statliga subventioner, turnéstruktur och myndigheters samverkan till exportfrågor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vasiliki Tsouplaki (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Daniel Riazat (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)